

Individuation and Inclusion

ראש השנה תשפ"ו

3

Artscroll - ר"ה י"ח

*

That is, even though every person passes by one by one, God gathers them all together (Rashi). Several commentators note that it seems to be a contradiction: If people are judged one after the other, how can they be judged simultaneously?

5 יד / מודע לבניה
ר' תשפ"ו

האדם נברא יחידי (מתני' סנהדרין דף לו.) אין זה רק ענין מספרי שלא היה בעולם רק אדם אחד בלבד, אלא הכוונה בזה, שהאדם נברא עם יחוד מיוחד משלו, ועד כדי כך הגיעה יחידותו של האדם, עד שביקשו מלאכי השרת לומר

והנה אף שנתרבו בני האדם בבריאה, מכל מקום היה הרצון שכל אחד ואחד ישאר יחידי - יחודי, שכל אדם צריך היה לשמור את יחודו המיוחד, כל אחד לפי הצורה - היינו ענינו הפנימי, שנברא בו - ובעבורו, ובהתדרדרות העולם לקראת דור המבול, שעל זה נאמר "וינחם ד' כי עשה את האדם בארץ" (בראשית ו, ו), נאמר לעיל מינה (ו, א) "ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה", והיינו דנעשה צורת ריבוי אצל בני אדם, ונתקלקל ענינו היחודי של האדם, הכל נעשה המוני וכולם נהו אחרי ההבל כאחת, ונתדרדרו בעצם דרגת האדם שלהם, שיסודו יחידי - יחודי, ובמקום יחידי נעשו - 'לרוב', וזה ביאור ענין "וינחם ד' כי עשה את האדם בארץ", שהרי נפסדה צורתו האמיתית של האדם.

כשעומד אדם לדין בראש השנה עיקר הדין הוא, האם האדם נמצא בעצם צורת יצירתו, האם איכא עליו גדר שם אדם, דבהעדר ענין זה הרי אין חפץ חס ושלום בקיומו - "וינחם ד' כי עשה את האדם בארץ", וענין זה שייך ביחוד לראש השנה, שהוא יום בריאת האדם, ומידי שנה בשנה, צריך האדם להתחדש בעצם צורת יצירתו, ועל זה הוא דינו ביום זה דראש השנה, ואין בראש השנה דין על ענין המעשים בפועל שנעשו על ידי האדם במשך השנה דעל זה באמת דנין בכל יום, וכדאמרו בראש השנה (שם), "רבי יוסי אומר אדם נידון בכל יום שנאמר ותפקדנו לבקרים, ר' נתן אומר אדם נידון בכל שעה שנאמר לרגעים תבחנונו", דמעשיו של האדם נבחנים ונפקדים בכל יום ובכל שעה, אבל צורת האדם נפקד ועומד במבחן ביום ראש השנה, [אם כי פשוט דצורה זו של אדם נקבעת באופן מכריע על פי מעשיו בפועל, אבל עצם הנידון בראש השנה, הוא על התוצאות של עצמיות האדם ועצם צורתו].

ויש לחזק הדברים, דהנה במתני' הביאו קרא ד"היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם" (תהלים לג, טו), והנה בגמ' ראש השנה לעיל מינה (דף כה), דרשו ענין דין דראש השנה מקרא דכתיב "מראשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא, יב) - מראשית השנה נידון מה יאה בסופה, אמנם במתני' הביאו קרא דהיוצר יחד לבם וגו' לומר דעיקר הדין הוא על עצם היצירה - היוצר, ואף שדין על כל מעשיו האדם, אבל אין עיקר הדין בזה על עצם המעשים, אלא כדכתיב המבין אל כל מעשיהם, ההבנה המובנת מתוך מעשיהם, האם אין המעשים אלא צירוף של מקרים מעשיים של חטא, או דהמעשים הם התוצאה מתוך קלקול בעצם צורת החפצא של האדם, כאמור, שעל זה הוא עיקר הדין של ראש השנה, [אם כי

שפתי חיים

ר' ביילין (פס)

קנ

1a

"בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, שנאמר היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם" (ראש השנה טו). הגמרא (שם יח.) מפרשת "מאי כבני מרון... כבני אמרנא (רש"י): "ככבשים שמונין אותן לעשר, ויוצאין זה אחר זה כפתח קטן..." ... כמעלות בית מרון (רש"י): "הדרק קצר ואין שנים יכולים לילך זה בצד זה..." ... כחיילות של בית דוד (רש"י): "... וכך היו מונין אותם - יוצאים זה אחר זה בצאתם למלחמה".

הגמרא (שם) מוסיפה בפירוש המשנה: "אמר רבב"ח אמר רבי יוחנן, וכולן נסקרין בסקירה אחת. אמר ר' נחמן בר יצחק, אף אגן נמי תנינא (רש"י): "דכולן נסקרין בסקירה אחת, מדנסיב תנא דידן תלמודא למלתיא מהאי קרא - היוצר יחד לבם" - כלומר, כיון שהמשנה מביאה פסוק זה, אם כן סוברת שכולם נסקרים בסקירה אחת) - היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם. מאי קאמר. אילימא הכי

דברי הגמרא צריכים ביאור. הרי לכאורה "כבני מרון" - שכל אחד נידון לחוד (והגמרא טורחת להביא שלושה משלים על זה, איך שכל אחד מופיע לבד ביום הדין לפני כסא הכבוד) סותר ל"כולן נסקרין בסקירה אחת" - שהקב"ה דן את כל הבריות יחד. ומהגמרא משמע ש"בסקירה אחת" מתקיים יחד עם "כבני מרון". ור' נחמן בר יצחק מדייק מהמשנה שהתנא עצמו רומז לבחינה "בסקירה אחת", כי מביא את הפסוק "היוצר יחד לבם". וקשה כאמור, הרי זו סתירה מינה וביה. ואין לומר שהגמרא רוצה לומר, שכיון שהקב"ה הוא כול-יכול לכן יכול הוא לדון כל אחד לחוד, ובכל זאת בסקירה אחת, כי ברור הוא, שאין חז"ל דנים על דרכי ביצוע המשפט של הקב"ה - איך הוא דן בראש השנה אלף אלפי רבבות אנשים ביחד (בסקירה אחת) ובכל זאת אינו מסיח דעתו מכל פרט ופרט של כל יחיד (כבני מרון), כי אין לנו מושג מדרכי פעולתו של הקב"ה, שהוא כול-יכול, ואין אצלו מגבלות של דרכי אנוש, אלא הקב"ה נתן לנו השגה רק בתוצאות פעולתו, אבל לא בדרך איך הוא פועל. ואם כן "כבני מרון" ו"בסקירה אחת" אינם תיאור של דרכי פעולת המשפט, אלא הן שתי בחינות בדין ראש-השנה - איך מופעל עלינו הדין ביום זה. ור' נחמן בר יצחק מדייק מהמשנה ששתי הבחינות מוזכרות במשנה, לאמור - ששתי בחינות פועלות יחד, היינו משלימות זו את זו. נפרש בעה"ש את שתי הבחינות בדין, ואיך משלימות הן זו את זו.

ע

ישראל

בין כסא לעשור

4 עיני

הנה כתוב נביא (מלכים ב' ד') "ויהי היום ויעבור אלישע אל שזם, ושם אשה גדולה, ותחזק בו לאכול לחם וגו', ויאמר לה מה לעשות לך, היש דבר לך אל המלך או אל שר הצבא, ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת", ומבואר בזה"ק (פר' בשלח) דמדובר על יום ר"ה, ויהי היום, הוא היום הידוע, תחילת השנה, [או ד"היה" הוא לשון צער (מגלה י" ב), וזהו שם הדין הנורא], ושאל אותה אלישע, האם רוצה שימליץ בעדה לפני הקב"ה, והשיבה "בתוך עמי אנכי יושבת", כלומר שאינה רוצה להוציא עצמה מן הציבור, ולמד הוזה"ק מזה שלא שיש אדם מן הציבור בר"ה, דהפירוש עצמו מן הציבור, הוא מבוקר יותר ביום הדין, וצריך אדם להתפלל בר"ה על כלל הציבור, ולא על עצמו.

הנה למדנו מכן שעבודת ר"ה היא להכליל עם הציבור, ולהיות "בתוך עמי", מאידך יש צד "פרדוקס" דנראה ל"ר (מזכיר בהפטרות ר"ה), וזה מורה על עבודת היחיד - נראה ל"ר, והיינו מלבד מה שכולל אדם את עצמו עם הציבור, יש לו גם את העבודה פרטית שלו, דכל אחד צריך להשלים עצמו בפטרות.

ב' ענינים אלו (הציבור והיחיד), מבוארים במשנה (ר"ה ט"ז) בענין הדין של ר"ה, "בר"ה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון", ופירשו בגמ' (ר"ה א') כבני אמרנא, שנפקד כל יחיד יחיד לעצמו, ואמר רבב"ח אריי"ח וכולן נסקרין בסקירה אחת, אריי"ח אגן נמי תנינא היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם ע"כ. כלומר שיש ב' מבטים בשמים בדין ר"ה, הא' על כל יחיד בפניו, והב' על כלל הציבור, וכמו"כ בעבודת הנפש בר"ה, ישנם ב' גישות, הא' בתורת ה' מהציבור, והב' בתורת יחיד בפטרות. זהו תרגום המילים במכתב הגל', דב' מקראות אלו תוך עמי אנכי יושבת, ו"מרחוק ה' נראה לך", הוא סוד ר"ה.

But when we come to Rosh Hashanah, which is called *yom hazikaron* — “the” day of remembrance — we find that there is a big question what actually took place, historically speaking, on this day.

In the Gemara we find that R. Eliezer and R. Yehoshua dispute in which month the world was created. One maintains it was in Nisan, and the other, in Tishrei.³ The Gemara says that when we recite in the Rosh Hashanah liturgy, “This day is the beginning of Your deeds,” it is according to R. Eliezer, who holds that the world was created in Tishrei.⁴

Tosafos there comments that both of these views are correct; there is no contradiction. The world was indeed created both in Nisan and in Tishrei. How? In Tishrei, the creation of the world “came up as a thought” in Hashem’s mind, and in Nisan it was actually created. According to Tosafos, it comes out that the prayer “This day is the beginning of Your deeds” commemorates Hashem’s “thought” to create the world.

So if we will ask what actually happened on Rosh Hashanah, the answer is: nothing at all! The world was created in Nisan, and on Rosh Hashanah there was but a Divine thought.

This makes a stark contrast between Rosh Hashanah and all the other holidays. The other holidays commemorate concrete events that actually took place, whereas on the day of Rosh Hashanah, nothing actually happened. The world just “came up as a thought.”

18 The Reality of Thought

However, what we just said is not completely true. When it comes to Hashem, “came up as a thought” does not mean that nothing at all happened on this day (as would be true if we were speaking of a thought that crossed the mind of a human being). Rather, “came up as a thought” in the mind of the Creator is actually “the beginning of Your deeds.”

We find similarly in Chazal that “it came up as a thought” in the beginning to create the world through *middas hadin*. But Hashem saw that the world would not survive that way. He thus joined to it *middas harachamim*, which He placed first.⁵ Nevertheless, it is written: “In the beginning, Elokim [i.e., with His *middas hadin*] created.” It is not written: In the beginning, “it came up as a thought” to create through *middas hadin*. This is because a

● thought of the Creator constitutes a reality — it is an actual deed. It comes out that Hashem’s “thought” to create the world was the first reality of the world’s creation and of man’s creation. Consequently, the basis of man and the entire world was in Tishrei. Then, Creation in fact began. This is what took place on the day of Rosh Hashanah. We could say, to make it easier to understand, that the “laying of the foundation stone” was in Tishrei, and the “dedication ceremony” was in Nisan.

11a Rosh Hashanah is the world as “it came up as a thought,” as it truly should have been. This is what Rosh Hashanah is about: to go back to the way the world was meant to be.

Middas Hadin Means “It Came Up as a Thought”

If *yom hadin* was just as its simple meaning implied — “the day of judgment” — it should have been scheduled for the last day of the year, to judge our behavior during the course of the year now ending. But *yom hadin* is at the beginning of the year. Why?

ועל פי הדברים הנ"ל יתפרשו היטב דברי הרמב"ם (הלכות תשובה בפרק ג הלכה א) “וכשם ששוקלים זכויות אדם ועוונותיו בשעת מיתתו כך בכל שנה ושנה שוקלין עוונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכויותיו ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק וכו' והבינוני תולין אותו עד יום הכיפורים אם עשה תשובה נחתם לחיים וכו'”, וכבר העירו מה ענין עשיית תשובה דוקא להכריע את מחצת זכויותיו ומחצת עוונותיו, והרי כל מצוה ומצוה יכולה היא שתכריע בזה, ולהאמור, אין הנידון על גוף מספר המצוות והעוונות, אלא הנידון הוא על החפצא של האדם, האם צורת צדיק עליו - האם יחודו של האדם קיים בו, או חס ושלוש איבד את צורת חפצא דהאדם, או דאין הכרעה ברורה בצורתו, וזהו הנקרא בינוני, ואדם שצורת האדם שלו אינה מוכרעת, יתכן שאף ריבוי של מצוות לא יאפשר את צורת האדם שנעדר ממנו, ורק תשובה שהיא תיקון בעצם החפצא דהאדם היא שיכולה אז לזכותו בדיו, ודו"ק בזה.

השפעת המעשים על צורת האדם

ויסוד הענין בזה כבר הקדימו הרמב"ם שם באותו פרק (הלכה ב) שכתב “ושיקול זה [של הזכויות והעוונות] אינו לפי מגין הזכויות והעוונות אלא לפי גודלם יש זכות שהיא כנגד כמה עוונות שנאמר יען נמצא בו דבר טוב, ויש עוון שהוא כנגד כמה זכויות שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, ואין שוקלין אלא בדעתו של א-ל דעות והוא היודע האין עורכין הזכויות כנגד העוונות”

ונראה בביאור דברי הרמב"ם בזה, דענין זה של גודלם דהזכויות או העוונות, אינם נמדדים לפי גודל עצמות החטא, אלא המדידה היא לפי גודל השפעת הזכות והחטא בחפצא של צורת האדם, ופעמים חטא קטן לפי ערך העבירות, יש לו השפעה מכרעת על צורת האדם, וכן איפכא מצוה קלה מכרעת צורת האדם לזכות, זאת ועוד, פעמים שעשיית מצוה קלה מגלה את פני צורת האדם ונודע על פיה גודל מעלת יחודו של אדם זה, וזאת מפאת מצבו המיוחד של

האדם, ולעומת זה אצל אדם במצב אחר אף מצוה היותר גדולה עדיין אין בה הוכחה על אמיתות צורת האדם שבו.

והדוגמא שהביא שם הרמב"ם מכרעת כדברינו, שהביא את הפסוק “יען כי נמצא בו דבר טוב”, ומקרא זה כתוב בספר מלכים א (יד ג) גבי בנו של ירבעם בן נבט אשר ניבא עליו אחיה השילוני, שרק הוא יבא מזרע ירבעם אל קבר יען כי נמצא בו דבר טוב ואמר “ל במועד קטן (דף כח:) שביטל משמרתו ועלה לרגל, וחד אמר שביטל פרדסאות שהושיב ירבעם על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל, והנה מצות עליה לרגל אינה מן המצוות החמורות, אבל ככן בביתו של ירבעם שכל העמדת מלכותו של ירבעם היתה תלויה במניעת ישראל לעלות לרגל, ובתוך בית זה קם בן וממרה מהלך אביו ופוגע במלוכת אביו, אות הוא כי פנימיותו היא טהורה, צורת האדם שלו עדיין לא נפגמה, וזכות זו מכרעת חטאים הרבה שאפשר שחטא אותו בן של ירבעם, והיינו משום שהמכריע בבנו של ירבעם היה קביעת צורת האדם שבו, צורת היחידות שבו, ודו"ק.

The answer is that *yom hadin* has a deeper meaning than just judgment. Every Rosh Hashanah, Hashem takes up *middas hadin* in order to create the world as “it came up as a thought.” Therefore, this is the day when a person has the ability to be created anew, in all his purity. This is “*zichron l'yom rishon*”, i.e., a remembrance of the very first day, when Creation came up as a thought. “*Din*” means according to Hashem’s original idea in creating the world. This is what takes place on Rosh Hashanah.

12 Our *avodah* on this day is to bring ourselves back to the state that Hashem wanted at the beginning of Creation. Back to the human being that Hashem wanted to create through *din*.

In truth, throughout the generations there were Jews who lived their lives in accordance with *middas hadin*. R. Akiva was one, as mentioned in early Torah sources. We will get back to this point a little later.

On Rosh Hashanah we need to make an accounting of ourselves: where are we vis-à-vis Creation? A person should ask himself: "Am I befitting of the title *adam* or not? Am I a true man?" A person who does not bring himself into line with Creation as Hashem wanted it, is not worthy at all of the title *adam*. He is like a table without legs, whose shortcoming is not the fact that things can't be placed on it, but rather the fact that it is something else altogether. It is not a table!

On Rosh Hashanah we need to deal with this in a serious manner. Surely, there are additional things as well: *teshuvah*, *selichah*, *kaparah*, *tzedakah*, etc. But someone to whom the title of *adam* does not apply cannot even start to approach these additional matters.

Defining What is the definition of *adam*?

"Adam" Let's say we want to define a car. A car has an engine, wheels, seats, etc. However, the central feature that defines a car is that you can sit in it and drive from place to place. (Thus a toy car, though it has a lot of parts that resemble a real car, cannot be called a car.)

Likewise, when we want to define *adam*, we shouldn't get hung up on the details. We have to get to the central point that characterizes a human being.

Despite man's complexity and myriad details, the basic definition of *adam* is: a creature that is connected to Hashem, a created being upon which the holy Shechinah can rest. If a person lacks this quality, then he may look externally like an *adam*, but he is not really one.

We can expand the definition of *adam* a little further than this. The Rambam says that someone who thinks about Hashem is attached to Him.⁶ Thus, at that moment he is considered *adam*, alive and pulsating. But the moment he stops thinking of Hashem, he is no longer *adam*. Life with Hashem is the essence of man's very existence. In fact, there is an allusion to this in the name *adam* itself, which can be broken down into: א-ד-ם. It is written:

*The blood (דָם) is the life-force.*⁷

14 These are the last two letters of the word *adam*. And what is the first letter, the *alef*? In Hebrew it is written אֵלֶף, which hints to אֱלֹהֵי שֵׁל עוֹלָם, the Master of the World. This tells us that when the דָם, the life-force, is connected to the א, Hashem — only then does the name *adam*, א-ד-ם, befit a person.

Furthermore, it is written:

*And man became a living being (נשמת חיים).*⁸

Onkelos translates נשמת חיים as follows: the breath of God became in man "a spirit that speaks." Regarding this the Zohar comments:

Speaking holy words in prayer and Torah... this is the reason for being called "a spirit that speaks."⁹

15 It comes out that the title of "living being" applies to man when he speaks in Torah and *tefillah*. Without this, he is not *adam*. This is because speech is connection. And connection with Hashem, through speech in Torah and *tefillah*, is what grants a person the title of *adam*.

In fact, this is also the goal of all the mitzvos. The rationale behind all the mitzvos is that the person who fulfills them will thereby think about Hashem and be connected to Him. This is along the lines of what the Ramban wrote in *parashas Bo*:

The intent of all the mitzvos is that we should believe in our God and thank Him for creating us.¹⁰

This is the ABCs of being a Jew.

16 The degree to which a person is an *adam* is the degree that he feels Hashem as a true reality, a simple reality that is within his life and close to him. To the extent that a person sees Hashem in this way and conducts himself accordingly, he is fit to be called *adam*. He needs to relate to Hashem as a Being that is actually here: "Baruch Attah...." We speak to Hashem in the second person because He is actually here with us. This is the root of *Yiddishkeit*.

On Rosh Hashanah, when we are involved with building

The Judgment Is About Adam

17 On Rosh Hashanah, Hashem doesn't examine whether we have the "likeness" of *adam*. Everyone has the likeness of *adam* — everyone hears the shofar and davens, everyone strengthens himself spiritually on Rosh Hashanah, and on Yom Kippur turns into an angel, as it were.

The judgment of Rosh Hashanah is about how much true *adam* each person has, not how much likeness of *adam* he has. In other words, how much does he turn to his Creator? How much is he "a spirit that speaks" in Torah and *tefillah*? This is the substance of an *adam*. But someone who puts half his time into Torah and *tefillah*, and half into idle matters — this is not an *adam* at all. He has only the likeness of an *adam*.

פרקי מחשבה (פס) 18

המיוחדים לו, שאותם רק הוא, ולא אף אחד אחר, יכול לתקן ולפעול את הנדרש בהם.

* זו בעצם גם כוונת הלל בדבריו הנודעים: "אם אין אני לי מי לי" (שם א' י"ד) — אף אחד בעולם לא יוכל להשתתף עמי בקיום חובתי הבלעדית.

• נמצא, אפוא, שבכל תקופה, בכל מצב ובכל מקום מוטל על האדם להכיר כי "בשבילי נברא העולם" — בשביל אותה דקה ורגע. שלא יחשוב שהוא באופן כללי לומד, בדרך כלל מתפלל...

* אין הדבר כן. חובה מיוחדת מוטלת עליו בכל רגע ורגע למלא את תפקידו שאין מישחו אחר על פני התבל שיכול למלאו. כתוב (דברים ל' י"ט): "יבחרת בחיים" — לבחור לחיות בכל רגע ורגע ולא לחיות רק יקיים!

וזוהו הפשט בדברי חז"ל: "שאיין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום". לכל אדם יש את המקום ואת הזמן שלו, ועליו לנצלם ולבחור בחיים ולמלאותם בתוכן כלשהו, שאם לא כן, התמיץ את הודמנות חייו!

ומי נשאר נחשל מאחור? מי שמאמין בקב"ה, אך לא מאמין בעצמו. לא מודע לגדלות בתוכו. צריכים להאמין ב"אני לדודי", יש לי כוח לרומם את עצמי ולהגיע לפסגות נעלות מאוד.

גילוי הכוח - הוא המנוף להתעלות

מורי ורבי הגאון רבי מייכאל דב וייסמנדל זצ"ל, שהציל רבים מהשואה האיומה, תמיד היה ממליץ על דברי חז"ל: "דרך ארץ קדמה לתורה", תנאי לתורה היא דרך ארץ. כלפי מין כלפיך! אתה הכלי לקבל תורה. כגודל ההערכה שיש לך כלפי עצמך, כך תקבל תורה, אם סבור אתה שהינך אדם קטן, תקבל מעט תורה, אבל אם תזכה להכיר בערך שאתה חלק אלוהים ממנו והקביה תלוי בך, ואתה חשוב לקב"ה וממליך אותו, תוכל לזכות לקבל את כל התורה כולה!

מורי הרב וייסמנדל זצ"ל היה חכם גדול, הן בחכמת התורה ובמעלות הקדושה, והן ביתר החכמות.

עלינו לעשות את הכל כדי שלא להישאר יהודי 'בינוני', אלא יהודי שראוי להיות בנו יחידו של הקב"ה, הבן היחיד שהקביה מחבב, ואומר לו בלב מלא אהבה: "בני בכורי ישראל" (שמות ד' כ"ב)!

אחרי שאנו מוכינים את עצמנו בחודש אלול בגילוי ה'אני' בבחינת "אני לדוד", מגיע יום ראש השנה שאז: "כל באי עולם עוברין לפני כבני מרו"ן" (ראש השנה ט"ז ע"א) - "ככבשים שמונין אותן לעשר, ויוצאין זה אחר זה בפתח קטן, שאין יכולין לצאת כאחד" (רש"י שם י"ח). הדין של ראש השנה הוא עד כמה שהאדם גילה את ה'אני' שלו, עד כמה שקיבל על עצמו להוציא אל הפועל את יחידותו.

וביום ראש השנה, בפתח השנה החדשה על כל אדם לקבל על עצמו אחריות לגלות את ה'אני' שלו - לתקן את עצמו ואת כל העולם כולו. והבא לטוב מסייעין לו - שיושפע לו שפע ברכה והצלחה כפי שאיפתו, כדי שיוכל להגשים את מבוקשו.

22

Many people have no personal identity, for they spend their entire lives in the company of others who, in essence, map out a way of life for them, leaving them with no individuality whatsoever. In preparation for Rosh Hashanah, when we will stand alone like *bnei maron*, we must work on developing the individuality necessary for that awesome judgment. (AleI Shur, Vol. II, pp. 413-416)

שפתי חיים

23

חז"ל מלמדים אותנו כי כל אדם הוא מבחינתו "אדם הראשון" - אדם יחיד ומיוחד, אשר כל העולם נברא בשבילו, לאמור - האדם המיוחד הזה צריך לראות בכל העולם כלים ואמצעים עבור עבודת הש"ת המיוחדת שלו. כשהוא ממלא את תפקידו - הוא ממלא את כל הכלים בתוכו, והם מגיעים ליעדם. כי אם "משתמש מן העולם רק להיות לסיוע לעבודת בוראו - הוא מתעלה, והעולם עצמו מתעלה עמו" (מסילת ישרים פ"א). לכן נברא האדם יחיד כדי להדגים לנו יסוד גדול זה. ולא כשאר כל הבריות שנבראו כל מין ומין במספר רב.

מה רבו מעשיך ה'

24a

נשאלת השאלה, האם האדם היחיד זקוק לעולם ומלואו ככלים עבור מילוי תפקידו, עולם גדול של רבבי רבבות בריות גדולות וקטנות, של מערכת שמם עצומה של שמש וכוכבים אין מספר. מור"ר הגרא"א דסלר זצ"ל הסביר: שאלה זו - מקורה במבט הגשמי שלנו, שרואה בעיקר את הכמות אולם לפי המבט הרוחני - ניצוץ אחד של רוחניות נותן, תוכן ותכלית לכל הברואה הגדולה והעצומה!

כאשר עובד ה' מתבונן בבריאה הגדולה והנפלאה, ואמר בהתפעלות: "מה רבו מעשיך ה'", כולם בחכמה עשית" - הוא ממלא את כל הבריאה בתוכו. "מלאה הארץ קניניך" - הוא מקשר את כל הבריאה אל בוראה ומקנה ארץ ומלואה אל אדון הבריאה. בשביל חיזוק אחד באמונה כדאי לברוא בריאה גדולה כזו של ריבוי מעשים שמעידים על חכמת הבורא וגדולתו.

כאילו איבד עולם מלא

24b

מאידך גיסא אם האדם מועל בתפקידו - הוא פוגע בכל הבריאה כולה, כי נוטל ממנה ייעודה זה - לעזור לאדם הזה במילוי תפקידו המיוחד. ואם תאמר, הרי הבריאה משמשת ככלים עבור תפקידו שאר בני אדם, אשר הם ממלאים אותה בתוכן, אולם

כשם ששאר בני אדם אינם יכולים למלא את התפקיד המיוחד של אדם זה, כך כל הבריאה מפסידה את ייעודה המיוחד שצריכה למלא כעזר למימוש תפקידו המיוחד של אדם זה - "ומעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא".

The Gemara tells us: "On Rosh Hashanah all the inhabitants of the world pass before Hashem in judgment like *bnei maron*." What are *bnei maron*? Young sheep [that pass through a small opening in the corral to be counted for tithes]. Reish Lakish said that *bnei maron* refers to the incline of Maron [where a narrow path separated two deep ravines, allowing only one person to pass at a time]. Rav Yehudah said in the name of Shmuel that *bnei maron* refers to the armies of David [who would be counted one by one on their way out to battle]" (Rosh Hashanah 18a, with Rashi).

All three explanations of *bnei maron* point to the same idea: On Rosh Hashanah, a person stands in judgment before his Creator entirely by himself. He has no lawyer or witness, no one else to blame for his shortcomings. He is the only one who has to explain why he did or did not do any particular action.

Imagine the following scenario: A person is standing on trial, and to every question about his behavior, he answers. "Because everybody was doing it."

"Why did you think to follow?" prods the judge.

"I didn't really think about it," he answers.

"Okay, but what compelled you to perform all the various mitzvos that are credited to you?"

"Well, I prayed because that's what my parents taught me to do. I studied Torah because that's what my teachers told me to do. And I wore a head covering, tzitzis, and tefillin because that's what people bought for me."

"But what were you thinking?"

"I wasn't really thinking at all," he admits.

How can such a person, who lacks any individuality, stand in judgment?

One might wonder, who says that a person has to have individuality? Perhaps it is enough to be like everyone else? Our Sages (Sanhedrin 37a) state, "A person was created alone... so that he

"Who says that a person has to have individuality? Perhaps it is enough to be like everyone else?"

should recognize the greatness of Hashem. Who formed each person with the mold of Adam HaRishon, yet not a single person is identical to the next. Therefore, a person is obligated to say, "The world was created for me!" It is awesome to think about the implications of being created so unique. Since the beginning of time, there has not been a single person who has the same combination of strengths, qualities, and characteristics as you.

Moreover, the Ramban in *Parashas Yisro* (Shemos 20:2) writes that all of the Ten Commandments were said in singular form, "for Hashem was talking to and commanding each individual, lest he think that he will be saved by tagging along with the majority." When Hashem gave the Torah, it was imperative that each person feel that he was being spoken to personally, because the Torah was meant to address each individual with his unique character.

How can a person learn to stand on his own spiritually and not need to use those around him as a crutch? The Mishnah (Avos 1:14) says in the name of Hillel, "If I am not for myself, then who will be for me?" Rabbeinu Yonah explains that if one does not rouse

himself, then the mussar he hears will not help him improve. A person can study many mussar sefarim and hear many discourses, yet if he does not digest what is said, he will have gained very little. He needs to consider whether the topic being discussed relates to his personal situation, and if it does, how far away he is from achieving this goal. Then, he must ponder why he is that far and what he can do to bring himself closer to his objective. Finally, he should take a few minutes a week to be alone with himself.

"משמים הביט ה', ראה את כל בני האדם, ממכון שבתו השגיה אל כל יושבי הארץ". האם הפסוק רוצה להשמיע לנו שמכון שבתו של השי"ת הוא בשמים, ומשם הוא מבט ומשגיח על כל בני האדם? ודאי מסביר לנו הפסוק את אופן ההשגחה. השי"ת מבט ורואה את כל בני האדם במבט שמימי, לא כבני אדם שרואים רק את שטחיות המעשים שמשתקפת בעולם הגשמי שלנו. השי"ת רואה את התוכן הרוחני של כל מעשה, ועד היכן מגיעה תוצאת המעשה - עד השמים, עולם הרוחני, עד מכון שבתו של השי"ת.

29 אחר כך ממשיך הפסוק: "היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם". כפי שהסבירה הגמרא, מלמדנו הפסוק שההשגחה על מעשה כל אחד היא לפי השפעתו על רוחניות כל העולם כולו, לפי תפקידו המיוחד (= היוצר את כל אחד בצורתו המיוחדת). ומצד שני היא לפי השפעתו של מעשה כל אחד על רוחניות עם ישראל שותפו בעשיה ובביטוס של כבוד שמים. שני אופני ההשגחה ודרכי דיון משלימים זה את זה, כמבואר לעיל.

הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל (נפס החיים שער א, פרק יב) מסביר את הפסוק "המבין אל כל מעשיהם" - שהקב"ה מבין את השלכות מעשיהם עד היכן מגיעים, וזה לשונו: "בענין התעוררות מלמעלה על ידי בחינת המעשה, אמר דוד המלך ע"ה - היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם, ולפי פשוטו היה ראוי לומר המבין כל מעשיהם ואמר אל כל מעשיהם, רצונו לומר הנוגע למעשיהם. והיינו שהוא היוצר ית"ש היודע ומבין עד היכן מעשיהם מגיעים ונוגעים בחיקוני העולמות, או להיפך ח"ו".

Linas Chapin

Zichronos

159

30

ROSH HASHANAH: JUDGMENT OF THE PRESENT WITH A REFLECTION ON THE PAST AND THE FUTURE

RAMCHAL (MA'AMAR haChochmah, Yalkut Yedios haEmes, p. 261) comments on the words of the prayer זכור אתה ("You remember"):

This is the order of the judgment. Judgment is carried out with a reflection upon all the past, present, and future. Therefore we say: "You remember the deeds [performed] in the world," which relates to the past... "You remember all that is made," which involves the present... "All is revealed and known before You," which relates to the future.

The question is why judgment on Rosh Hashanah involves reflection upon all the past starting from "Bereishis," the beginning of time, up until the distant future at the end of all generations. It would appear that judgment should involve only what has occurred during the past year which is being judged, according to which, HaKadosh Baruch Hu gives each one of us what he deserves for the forthcoming year.

The answer is the following:

It is incumbent upon every Jewish person to strive for his perfection. Aside from this individual responsibility, the general community of Klal Yisrael is duty-bound to rectify the entire creation through avodah (service of Hashem) during all the generations and to bring creation to its ultimate perfection. This completeness or perfection, termed as גאולה השלמה, "the complete Redemption," is like one whole structure, which is constructed and assembled from many stones. Every Jew has his own part - his own stone in the erection of this perfect building. It follows, therefore, that the perfection of the building - which is being built by all the generations - depends on each individual builder. Every single deed of each individual person is judged according to its impact upon the past. In other words, the deed is judged to what degree it successfully continues and completes the avodah of the forefathers and of the previous generations or,

"תנו רבנן, הרואה אוכלוסי ישראל (רש"י: "חיל גדול של ששים רבוא") אומר ברוך חכם הרזים, שאין דעתם דומה זה לזה, ואין פרצופיהם דומים זה לזה" (ברכות נח). חז"ל מלמדים אותנו את המבט הנכון על המון עם ישראל. אין לראות באוכלוסי הגדולה את הריבוי הכמותי, אלא צריך להתפעל מרב גוניתו, ומהמיוחד של כל אחד ואחד שמתבטא בשוני הפרצופים, אשר הוא מורה על שוני מזג המידות וכוחות הנפש של כל אחד ("דעתם" הוא בלשון רז"ל - מידות וכוחות הנפש).² במזג זה על כל מרכיביו כל אחד הוא יחיד ומיוחד. התפעלות זו מוצאת את ביטוייה בברכה מיוחדת: "ברוך חכם הרזים". היוצר את האדם בחכמה, קבע כעצם נתינת הצורה המיוחדת לכל האדם, את ה"ד" של כל אחד. הרז הזה הוא תפקידו המיוחד, שאליו הותאמו מתחילת יצירתו כל הכוחות ומידות נפשו, כאמרם רז"ל (נדה טז): "אותו מלאך הממונה על ההריון... נוטל טיפה ומעמידה לפני הקב"ה, ואומר לפניו - רבש"ע טיפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש חכם או טיפש, עשיר או עני, ואילו רשע או צדיק לא קאמר". מובן שיש הרבה גוני מיוזג בין חכם לטיפש (שהם שני הקצוות הקיצוניים) וכן בשאר המידות. כל אחד צריך לנצל את כל הנתונים שהוא מקבל עבור תפקידו להיות צדיק.

המשנה בסנהדרין משיבה: "ולהגיד גדולתו של הקב"ה שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד - כולם דומים זה לזה. ומלך מלכי המלכים הקב"ה טובע את אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחד מהם דומה לחברו". תפקידו המיוחד של כל אחד כלול הוא בתפקידו הכללי של אדם הראשון. לכן בחותמו של אדם הראשון, שבו נוצר כל אחד, מושרש התפקיד המיוחד של כל אחד ואחד.

בחינת הדין של "כבני מרון" היא, שכל אדם נידון לחד לפי התפקיד המיוחד שלו, כאילו היה רק הוא יחיד בעולם - עד כמה הוא מילא את החיוב "בשבילי נברא העולם", להיות אחראי לכל העולם כולו, למלאותו בתוכן הרוחני המיוחד לתפקידו. לאור אחריות כבדה זו החובקת את כל העולם, דנים אותו בראש השנה, אם - ועד כמה - הוא יזכה בשנה הבאה לתוספת סייעתא דשמיא להמשך מילון תפקידו זה, או ח"ו לצמצום.

בסקירה אחת - כל אחד שותף לכלל ישראל

הבחינה השניה של הדין היא "בסקירה אחת" - הקב"ה סוקר את כולם יחד. והו' יסוד שני, הפן השני, של המיוחדות של כל אחד. תכלית הבריאה מושגת בשלימות רק על ידי שיתוף של כל התפקידים המיוחדים של כל היחידים יחד. ארז"ל (יבמות סב). אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, פירש רש"י: אוצר הנשמות ששמו גוף. ואיתא בספרים הקדושים שאוצר הנשמות הזה הוא גופו של אדם הראשון שכלל את כל הנשמות, כי כל הנשמות הן פרטים בעבודה הכללית של אדם הראשון.³ רק אחרי שכל הנשמות יצאו לפועל ויכולות לתרום את חלקן בשלימות העבודה של כלל ישראל - יכול לבוא משיח צדקנו שיביא את כלל ישראל אל המדרגות הגדולות בשלימות.

27 כאמור לעיל, שלימות הבריאה מושגת על ידי צירוף עבודת כל הנשמות, שהן יחד משלימות את דמות דיוקנו השלם של האדם הכללי, שהוא כלל ישראל, או כפי

לשון רז"ל "כנסת ישראל" - הכינוס וצירוף נשמות כל ישראל. הרי אין יחיד יכול לקיים את תרי"ג מצוות, שהן משלימות תרי"ג איברי הרוחניים של האדם. יש מצוות שמוטלות על המלך, על הכהן, על הלוי, או חיונו תלוי במקרה מסוים. אבל על ידי צירוף עבודת הכלל יש לכולם שותפות בקיום התרי"ג מצוות. יסוד זה של השותפות מטיל אחריות גדולה על כל יחיד, כי אם אינו ממלא את חלקו המיוחד כראוי הרי מחבל הוא בכל שותפיו, כי רק הוא יכול לתרום לשלימות כלל ישראל את חלקו המיוחד.⁴

מאידך גיסא, שותפות זו נותנת לכל אדם זכות גדולה ועצומה, כי הוא מקבל חלק בשלימות כל כלל ישראל, שלימות הכלל נזקפת על חשבונו. וזכותו כפולה ומכפלת בחשבון נשמות כל ישראל.⁵

זהו אופן הדיון של "יכולן נסקרין בסקירה אחת" כי כדי להבין את חשיבות מעשיו של כל יחיד, צריך לסקור אותם יחד עם המעשים של כלל ישראל.

לסיכום: העבודה המיוחדת של כל יחיד מחייבת שני מבטים בדין. א - "כבני מרון" - לדון את היחיד על אחריותו לכל העולם למלאות אותו בתוכן ותכלית לפי עבודתו המיוחדת למענה נברא. ב - "יכולן נסקרין בסקירה אחת" - לדון את כל יחיד על חלקו המיוחד בעבודת כלל ישראל - מה הן ההשלכות של כל מעשה ומעשה על השלמת או ח"ו פגיעת ופגירת כלל ישראל.⁶

chas v'shalom, to what degree it has damaged the structure that the past generations have already built. The work of all the generations must be viewed as a chain stretching from the first generation to the last, of which each generation — and each individual person — is a link. If one link is missing or damaged, the continuity of the chain becomes impaired. People tend to think, incorrectly, that their deeds are relevant exclusively to themselves, at this particular place and time. They do not realize that their actions impact the entire creation!

For the same reason, HaKadosh Baruch Hu reflects upon the future as well when judging the present. It is in order to ascertain to what extent each deed of each individual person constitutes another step towards the eventual completion of the goal in the chain of generations. Each generation, and each individual, has a unique task in bringing about the final Redemption. Creation will achieve its final perfection when Mashiach will come through the culmination of each individual's deeds in every generation. In the blessing of Zichronos, our Sages show us the heavy responsibility carried by each one of us beyond the individual scope, and the duty to fulfill our avodas Hashem with each action so that it should hasten the coming of the Redemption.

36

וזהו שמבקשים "ובכן תן פתוך על כל מעשיך", שאין הכוונה בזה דווקא להיות באופן מאוים ונורא במשך כל היום, שיטיל אימה ופחד על כל רואיו, כידוע שאין רצון הש"י מאיתנו עבודה כזו. רק הכוונה בבקשת פחד ויראה מהש"י היא, שבכל פעולה נחשוב במה נזכה לעשות כעת, שמפעולה זו יהיה רק נחת רוח לאבינו שבשמים. וכל מחשבה שזוכים לחשוב ולהסתפק במוחינו, "אולי אם אשאל שאלה זו אני עלול להיכנס לנסיון של קפדנות", או שזוכים לחשוב במוחינו: "אולי אם אברר מה היה שם, ומה אמר פלוני, אני עלול להיכנס לנסיון של טהרת הפה", מחשבה כזו היא הפחד והיראה אשר עליה אנו מבקשים ומתחננים בראש השנה. וגם כשאין נראה בחיצוניות שום פנים מארימות ושום צורה

נוראה, ואדרכה רצון הש"י שנקיים צהלנו בפניו בכל עת וזמן. אבל באותו רגע שאנו זוכים שתיכנס מחשבה כזו במוחינו, בעזהש"י, הרי אנו זוכים בזה אל הפחד והיראה האמיתית, שעליה אנו מבקשים ומתחננים שיקויים בנו "ואימתך על כל מה שבראת".

ולכן אח"כ מבקשים על שמחה, "שמחה לארצך, וששון לעירך", "ובכן צדיקים יראו וישמחו, וישירים יעלו", כי האמת היא, שהפחד והיראה האמיתית הזו, מביאה אך ורק שמחה אמיתית ופנימית, כידוע שיצחק אבינו, שמידתו היתה מידת היראה, הוא נקרא על שם השחוק והשמחה, כי כפי היראה מהש"י כך זוכים לשמחה האמיתית. ולכן ירושלים היתה משוש כל הארץ, כי ירושלים נקראת על שם ה"יראה" השלימה, ושם היו מקבלים יראת שמים, (כמו שכתוב בתוספות בבבא בתרא על למען ילמדו ליראה, שקיבלו שם יראת שמים), על כן כפי היראה שקיבלו שם, כך נתמלאו ששון ושמחה. לכן לאחר ובכן תן פתוך ואימתך, זוכים לישמחו ויעלו ויגילו, בלי שיעור וסוף.

ואם כן זהו הדין בראש השנה, חדא, דין על צורתו של כל אדם ואדם לחוד, דין האם הוא עומד ביחודו הראוי לו, ותו דין על כל בני האדם בכלל שהרי ילימות הצורה בעולם הזה אינו אלא על ידי צירוף כל בני האדם יחד, שעל ידם יד נשלם ענין צורת האדם וצורת העולם, וזה אמרם ז"ל דעוברים לפניו כבני דין, אמנם אחר כך כולם נסקרין בסקירה אחת והוא ענין כל היחידים יחד, משלימין זה את זה, ונעשים יחידה אחת של שלימות בעולם הזה, ואז אז שפסק דינם לחיים ולשלום.

אמנם צריך בזה שיהיו באמת כל הציבור מאוחדים כאחת, דאז יש לפנינו ת הקומה השלימה של ישראל בצירוף כל היחידים והיחודיים, וכחשכרה צדות ביניהם, הרי חסר בזה את השלמות בישראל, ותו אין הם יכולים לעמוד יין, ודו"ק בזה וקצרתי.

התחזקות

עבודת המלכויות, הכנה ל"ה תש"ס

34

אבל נוסף על זה, כדאי לכוין על החלק שיש לנו יותר שייכות אליו, והוא החלק שהש"י משפיע עלינו כבר כעת בימינו, מאורו של משיח. ולכן כאשר נזכה בעזהש"י לבקש "ובכן תן פתוך על כל מעשיך" ואימתך על כל מה שבראת, "מלוך על כל העולם כולו", נכלל בזה, הכוונה על כל אחד מאיתנו, כי כל יהודי הוא עולם מלא ממש, ויש בו את כל החלקים מכל חלקי הבריאה. ונוסף על זה, לכל יהודי יש חלק בכל הבריאה כולה, וכפי מה שהוא זוכה למלאות את העולם קטן שלו עם פחד ה', כך נשפע ביראת שמים על כל העולם הגדול. וכפי מה שכל האברים שלו זוכים שיקויים בהם "וייעשו כולם אגודה אחת לעשות רצוןך בלבב שלם", שכל המת שלו, והלב שלו, וכל האברים שלו, כולם ייעשו אגודה אחת לעשות רצון ה', וכפי מה שממליך את הש"י על כל מעשיו, ועל כל מצביו, כך זה משפיע על כל העולם הגדול, ועל כל הבריאה כולה.

ובשפת אמת (ר"ה תרמ"ו ד"ה בענין) כתוב, [אנחנו מזכירין את דבריו הק' בעזהש"י בכל שנה, כי כדאי לחזור על זה שוב ושוב, מפני שזה נותן הסתכלות אמיתית והבטה נכונה על כל הענין של הבקשות האלו], "כאשר מבקשין מלוך על כל העולם, צריך להיות עיקר הבקשה על עצמינו, שכל אדם (מישראל נקרא עולם בפני עצמו, וכפי מה שמקבלין על עצמינו, כך נמצא מזה הארה לכל הכלל) עכ"ק.

ולכן כשמבקשים "מלוך על כל העולם כולו", יש לנו לזכור, שכל אחד מאיתנו הוא עולם מלא, של רצונות, ותאוות, ותשוקות, ומצבים, וכל יום ויום הוא עולם מלא של

לבן רצון הש"י שכל אחד ישתדל להשריש בפניו, שעיקר ראש השנה אינו תלוי בהרגשת הלב כלל, ואין תלוי בהתעוררות הלב כלל, רק בגודל היגיעה לעשות נחת רוח לאבינו שבשמים, בכל מצב, ובכל אופן של התעוררות, בכל הרגשה, כי אנחנו עבדים נאמנים, ובניגם נאמנים, ואין אנו בוחרים מצבים מסויימים

שמרצאים חן בעינינו, אלא אנו בטלים ומבוטלים לדבר אחר ויחיד, להתמלאות בכל עת עם מחשבה אחת ויחידה, לעשות נחת רוח לאבי שבשמים בכל מחשבה שאני יכול לחטוף כעת. ואנו יודעים שזה כל עבודת ה', וזה כל עבודת היום, ממילא שום דבר אינו מפריע מעבודת היום העיקרית, ושום דבר אינו יכול להזיז אותנו מעיקר עבודת ראש השנה, מפני שבכל מצב שיניחו אותנו, אנו זוכים להגיע מיד אל הנקודה הפנימית של עיקר עבודת היום, שהיא לחטוף, עוד מחשבה לעשות רצון הבורא בתוך המצב שהוא הנית אותי ברגע זה.

המליך את הש"י עלינו, יותר ויותר עד אין סוף.

וזהו מה שאנו מבקשים "מלוך על כל העולם כולו", היינו על "כל העולם, על כל המצבים, ועל כל הענינים, תמיד נמליך בהם את הש"י, ותמיד נעשה את דבר המלך בשמחה. וזהו שמבקשים בכל לילה בברכות קריאת שמע של ערבית, "קל חי וקיים תמיד" מלוך עלינו לעולם ועד, היינו "תמיד", בכל המצבים, ובכל הפרטים, ובכל הענינים.

וזהו שמבקשים "יודע כל פעול כי אתה פעלתו", שמלבד הדברים הגבוהים שנכללים בזה, שכל הדומם, צומח, חי, כולם ידעו שאתה פעלתו, נוסף על זה, נכלל בזה בקשה על עצמינו, שבכל פעולה ופעולה שאנו עושים, נזכור בבהירות "כי אתה פעלתו", הכל פעולות של הש"י, והכל פעולות של עבודת ה', בכל פעולה אפשר לזכות לפעול את הדבר הגדול ביותר בעולם, את רצונו של מלך מלכי המלכים.

שיחות 33

the judge, God forbid. For this alone he deserves to be punished. On this day we must display humility and fear, and make our actions as pleasing as possible. Some men are accustomed to wear a white kittel on Rosh Hashanah. One of the reasons for this custom is that the color white reminds us of burial shrouds. By donning such a garment one will automatically feel submissive (see Taanit 16a regarding donning a sackcloth and visiting a cemetery on a fast day). In addition, the voice of the Rosh Hashanah shofar sighs, groans and then breaks. This is because we are not sure who will live and who, God forbid, will die.

On the other hand, our Sages explain that the Jewish people are confident that they will be vindicated on Rosh Hashanah. In contrast to an individual awaiting trial before a mortal judge, so anxious about his case that he wears black, mournful clothes, the Jewish people don white garments on Rosh Hashanah, testifying to their confidence and joy. As Nehemiah said to the people, “Go, eat rich foods and drink sweet drinks for the enjoyment of HaShem is your strength” (Nehemiah 8:9-10). Our Sages similarly add that the four species which we hold on Sukkot are akin to a judge’s seal, showing that we have emerged innocent from our judgment (*Pesikta d’Rav Kahannah* 28). How are we to reconcile these two conflicting elements?

✦ Our rabbis explain that there are two types of judgment on Rosh Hashanah. In addition to every Jew being judged on an individual level, the entire Jewish people is judged as a unit. Our varying attitudes towards judgment depend on the aspect to which we relate. Each Jew must be apprehensive that he will be found guilty in his own, personal trial. Of course, we not only fear for ourselves, our families and friends, but also for the State of Israel and the dire situation of the Jews in the Diaspora — all of whom are Jews also undergoing individual judgment. The future of each and every element in every person's life is uncertain. For this reason we feel great trepidation as we fervently pray for the best.

38

However, there is a second, more general type of judgment at play as well, for as we noted, the Jewish people as a whole also stand in judgment on Rosh Hashanah. Concerning this trial, which involves Israel and the nations of the world, the Jewish people are exonerated each and every year, as Hakadosh Baruch Hu chooses us from among all the nations of the world. We must realize that this is the case even during years when the Jewish people were sentenced to the most horrific decrees. In the last generation there were years when millions of Jews were sentenced to death — *lo aleinu*. Their sentences were individual. Nevertheless, the Jewish people as a whole were exonerated throughout those horrible years, and even at that time HaShem chose us and found the Jewish people meritorious among all the other nations.

This, then, is the reason for our exultation on Rosh Hashanah. We rejoice in the knowledge that the Jewish people will never perish and that our final redemption is assured. We have been promised that “the Eternal of Israel does not lie and does not relent” (Shmuel I, 15:29), because when HaShem considers the Jewish people as a whole, “He perceived no iniquity in Yaakov.”

... HaShem his God is with him, and the affection of the King is in him (*Bamidbar* 23:21).

The word teruah in this verse has two interpretations. The first connects it to the word חירות (exultation), reflecting the fact that we sound the shofar as a clarion call, heralding the coronation of the King of the World. The second interpretation ties the word in with רעות (friendship), as if to say, we are friends and loved ones of the King of Kings (Rashi), and “HaShem his God is with him.” HaShem and Israel are bonded, as it were, in a brotherhood of friendship.

40 קובץ שיחות | קצט
5 וואס פאר א
(23)

הסבא מקלם היה נותן עצה איך לזכות בדין, כל יחיד ויחיד בפני עצמו אינו בטוח בדינו, אבל הציבור בטוחים בדינם. לכן יראה כל אחד להתקשר עם הציבור ובהיותו מקושר עם הכלל בטוח שיזכה בדינו. עצה זו עצה מחוכמת וצריכה עבודה ועמל מצד האדם לזכות להתקשר עם הכלל, דבלי עמל לא יתקשר עם הרבים.

אנשי סדום נענשו מפני שניתקו את עצמם מהכלל

מ'צאנו באנשי סדום שהיו רעים לה' מאד בכמה עלילות נשחתות, כמו בגזל ובחמס ועיוות הדין וגילוי עריות, ועם כל זה הזכיר הכתוב כי אבדו ונשמדו בעון ביטול הצדקות, שנאמר 'הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ויד עני ואביון לא החזיקה' (שערי תשובה ש"ג, טו), מי שאינו דואג בעד חבירו אין לו זכות החיים. אנשי סדום לא נצטוו על הצדקות, ועם כל זה נחתך דינם למיתת, אבדו זכות החיים, אע"ג שעברו על עבירות רבות וגם מהחמורות, כגון גזל ועריות וגם נצטוו עליהם, עדיין לא אבדו זכות החיים, כי יש חיים אפילו במצב של חטא. אבל מי שדואג רק בשביל עצמו ולא בעד אחרים, אין לו זכות חיים ונגמר דינו למיתת, ולא עוד אלא סיבת חטאים הללו היו מפני שלא דאגו בעד אחרים, שכל חייהם היו רק בשביל עצמם, והחי רק בעד עצמו בא לידי חטאים הללו. כן ביאר המשגיח. גם מכאן מבואר החיוב להתקשר עם הכלל, שהרי אנשי סדום לא נתחייבו במצות וחייבו זה אינו מחמת שום מצוה, רק כי זהו מציאות החיים להיות חי עם הרבים, וכבר ביארנו עד היכן הדברים מגיעים.

41

משה שמח כשהבין שעמ"י חי בשביל הדורות הבאים

וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב לִדְעוֹת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת וְאָזְנִים לִשְׁמוֹעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, פֶּרֶשׁ"י 'שְׁמַעְתִּי שְׁאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנָּתַן מֹשֶׁה סֵפֶר תּוֹרָה לְבְנֵי לֵוי בְּאֵל כּוֹל יִשְׂרָאֵל' לִפְנֵי מֹשֶׁה, וְאָמְרוּ לוֹ מֹשֶׁה רְבִינוּ אָף אֲנִי עִמְדָנּוּ בְּסִינִי וּקְבִלְנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְנִתְּנָה לָנוּ, וּמָה אַתָּה מַשְׁלִיט אֶת בְּנֵי שִׁבְטְךָ עֲלֵיהֶם, וְיֹאמְרוּ לָנוּ יוֹם מֵחֵר לֹא לָכֶם נִתְּנָה לָנוּ נִיתְּנָה, וְשִׁמַּח מֹשֶׁה עַל הַדָּבָר, וְעַל זֹאת אָמַר לָהֶם 'הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתִי לָעָם, הַיּוֹם הַזֶּה הִבְגַּנְתִּי שְׂאֵתָם דְּבָקִים וְחַפְצִים בְּמִקְוֵי' (דְּבָרִים כט, א). וְכִּי מָה שֶׁמַּעַם מֹשֶׁה רְבִינוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעָה עִם שְׁמוֹעַתוֹ, וּמָה אָמְרוּ שִׁכְנוּ בְּצִוּוֹת הַיּוֹם לְהִיתוֹת לָעָם. הַבְּיָאוֹר הוּא שֶׁשִּׁמְעָה שְׂאֵינָם חִיִּים רַק בְּעַד עֲצָמָם, וְרַק דּוֹאגִים בְּעַד אַחֲרִים בְּעַד דּוֹרֹת הַבָּאִים, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ בְּנֵי לֵוי לָנוּ נִיתְּנָה תּוֹרָה וְלֹא לָכֶם, דֹּאגָה זֶה סִמְנָה הוּא שְׂחִיִּים בְּעַד אַחֲרִים, וּמִדֵּי זֶכֶר לָכֶם, שֶׁמִּצִּיאוֹת הַחַיִּים הוּא בְּעַד אַחֲרִים, וְהָיִי עִם הַצִּיּוֹר וְהַמְקוֹשֶׁר בּוֹ הוּא הַזּוֹכֶה לַחַיִּים.

קמג

איש הכלל — גידון ככלל

1. 28 42

ומכיון שכן יכול כל אדם פרטי להיות גדון ככלל! אם הוא אינו דואג עבור עצמו בפרטות, רק עבור הכלל, דהיינו כשהוא מבקש מזון לו ולאנשי ביתו, מבקש גם עבור אחרים יחד עמו. ועושה חסד עם הבריות, וכן ברוחניות, אינו מחזיק טובה לעצמו ולומד גם עם אחרים, או משתדל לשאחרים ילמדו וכן בתפלה וכדומה, האיש הזה נקרא איש כללי! עליו משיגים בשמים כמו ער הכלה, והוא בעצור כמו הכלל, ובטוח שיצא זכאי כמו הכלל. כי חייו ושלמו נוגע לרבים שהם הכלל. משא"כ אם כל אגדתו רק לעצמו, אין לו שום הבטחה שיצא זכאי.

HASHEM REMEMBERED SARAH

On the first day of Rosh HaShonah, we read the section in the Torah which begins פקד את שרה (Bereishis 21:1) and details the birth of Yitzchok and the episode of Hagar and her son. We look, however, in vain for any obvious connection with this awesome Day of Judgment or even an oblique reference to its distinctive character — so why do we read it? The *Magen Avrohom* (סעיף תקפ"ד) clarifies the link by saying that the Divine decision to give Sarah a child was taken on Rosh HaShonah. This explanation is problematical because Hashem decides all matters on this day and not just the birth of Yitzchok — so why read specifically this chapter? Perhaps, therefore, we can make a different suggestion and propose that this section proffers wonderful advice that is of inestimable value to us on Rosh HaShonah.

The Tur, in his commentary on *Rosh HaShonah*, quotes our Sages as saying that although it is a day when our lives hang in the balance, nevertheless, a Jew should feel confident of its outcome and conduct himself accordingly. This com-

ment is difficult to understand. We all pray and hope for a favourable verdict, but we also know that כמה יעברון. How then can we be expected to feel certain of our security?

44 Reb Simcha Zissel of Kelm, answered this problem by drawing a distinction between *klal Yisroel* and the individual. The Jewish nation, as a collective body, can always be assured that it will survive נס יעשה להם. Each person on his own, however, must remain fearful on this Day of Judgment for what it holds in store for him as an individual. This distinction is clear and comprehensible, but it also offers every single Jew a lifeline to safety! If he wants to secure his future he should associate himself with the wider community. Instead of living for himself and his immediate family, he must become concerned with and involved in the needs of others — in their physical, financial, or religious welfare — and as part of *klal Yisroel*, he will be judged more favourably.

Possibly with this theme in mind we read פקד את שרה. Sarah was already ninety years old and physically incapable of giving birth — and yet she did on account of a special virtue. When Sarah was seized by Avimelech years earlier (Bereishis, ch. 20) he became sterile as a punishment. However, Avrohom extended his kindness even towards her abductor and asked Hashem to restore Avimelech to perfect health. In the merit of showing consideration for someone else and alleviating his distress, Avrohom was himself blessed with the miraculous birth of Yitzchok (Bava Kamma 92a).

45 The famous *mashgiach*, Rav Y. Levenstein, proposed that the moral of that incident is הוא דואג שהוא בזה שהוא דואג. "The fortune of a person is determined on the basis of his concern for others." In this instance, it only amounted to a heartfelt prayer on behalf of Avimelech who had wronged him, but this act of care was enough to have his dearest wish realised and Sarah bore him Yitzchok.

On Rosh HaShonah, when our future is being decided,

2 this form of conduct, which led to פקד את שרה, can make all the difference. If we undertake to be דואגים לכלל — to care genuinely for other Jews — to daven for them, to try to assuage their problems and strengthen their *Yiddishkeit*, we become part of *klal Yisroel* as a nation and can become more confident of a favourable judgment.

At this time of the year, we read in shul the portion of the Torah which begins אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם (Devorim 23:9). Our Sages explain the word היום as referring to Rosh HaShonah and the implication is clear. If we wish to merit the verdict of נצבים — to remain standing, alive and secure, the advice is כלכם — to join up with the rest of *klal Yisroel* and to make their welfare our concern.

כולכם". אם אמנם בכל יחיד מצויים פגמים וחסרונות, הרי על הכלל נאמר (שיר השירים ד, ז): "כולך יפה רעיתי ומום אין בך".

באמת משפט זה כל יחיד נמדד בהתאם לתרומתו לכלל, ובהתאם להתבטלותו כלפיו. הוא שנאמר ביזוהר" הקדוש כי מאמרה של האשה השונמית (מלכים ב ד, יג) "בתוך עמי אנוכי יושבת", הוא יסוד עניינו של ראש השנה. ההיכללות בכלל ישראל היא הסגולה הטובה ביותר לזכות בדיון ולצאת בדימוס.

הרבי ר' בונם מפשיסחא באיגרתו המפורסמת (שנדפסה בספר "קול שמחה") מסתמך על הפסוק "בתוך עמי אנוכי יושבת", ומוסיף לזה גם את האמור בפסוק נוסף השייך אף הוא לראש השנה: "מרחוק ה' נראה לי". גדולי הדורות הסבירו שכונתו היתה לומר שאם אדם זוכה להיכלל בכלל ישראל, ובתוך עמו הוא יושב, אזי גם אם הוא מרחוק, ה' נראה אליו ומקרבו בימין צדקו.

גם מחולל תנועת המוסר, הגר"י סלנטר, היה משיא עצה כרי לזכות בדיון בראש השנה על ידי ההיכללות בכלל. כאשר מעשי האדם מועילים לא רק לעצמו אלא גם לאחרים, דינו שונה בתכלית משאר האנשים החיים לעצמם, באשר הוא נכלל בתוך כלל ישראל, שזכויותיו הינן ללא שיעור. נאמנו בזה (דברי חז"ל (ראש השנה יז, ב) שהעידו שכוחו של הכלל כה רב עד שהוא מסוגל אפילו לקרוע גזר דין שכבר נכתב.

בבית מדרשה של נובהרדוק היו שהסבירו את דברי הגר"י סלנטר הנ"ל בטיעון שמלכותא דשמיא הרי היא דומה למלכותא דארעא. כשם שבממשלת בשר ודם מקובל שכאשר זקוקים לגנב מוכנים להורידו אפילו מעמוד התליה, כן הוא גם בדיני שמים. גדולה זכות הרבים, שתגן עליו הרבה יותר מאשר מסוגל אדם לזכות בכוחות עצמו.

48 אהל פרק משה שצג

נסקריין בסקירה אחת - אם מגיע לאחרים יעזר

ב] הסבא מקלם כתב ביאור נוסף בדברי המשנה 'נסקריין בסקירה אחת', עפ"י ביאורו של הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל על הפסוק "אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" (דברים לב-ד), מהו השבח על הקב"ה "ואין עול", אלא מנהגו של הקב"ה איננו במנהגו של בשר ודם, במשפט בשר ודם, אם אדם חוטא ונגזר עליו עונש מיתה, אע"פ שעל ידי כך נשארה אשתו אלמנה ובניו יתומים וכו', והם לא אשמו ולא חטאו, עם כל זה אין מתחשבים בצערם ויגונם, והחוטא נענש בכל חומר הדין, והרי זה בגדר עוולה! לא כן מנהג הקב"ה, אף אם יש אחד בכל העולם שיצטער מן העונש של החוטא, והוא אינו מגיע לו הצער, אין הקב"ה מעניש את החוטא, והוא ניצל משום כך, וזהו השבח "אל אמונה ואין עול" (דברים לב-ד), שאינו גורם שום עוולה לאף אחד שאינו ראוי לזה הצער⁶¹.

ועפ"י י"ל דזהו כוונת חז"ל כאן, אע"פ שעוברים לפניו זה אחר זה, וכל אחד יודין לבדו בזכויותיו וחובותיו, עם כל זה 'כולן נסקריין בסקירה אחת' — אם יש אחד בכלם שאין מגיע לו הצער, נפטר גם הוא מהעונש⁶².

ומעתה מה טוב הוא לאדם שיש לו ידידים רבים, כי אם יצא עליו גזר דין לא טוב ח"ו, והוא יש לו ידידים אשר יצטערו בצערו אם יענש, והם אינם ראויים להצער הזה, הרי ניצל בזכותם⁶³.

49 לא בכדי מידי שנה בחודש אלול, תלה הסבא מקלם בישיבתו מודעה וכן נכתב בה: "חודש אלול והימים הנוראים דומים למדבר שורץ חיות טורפות, להיכנס לבד זה סכנה, אין ברירה — חייבים לעבור בשיירה...". שיתרבה לו חברים ושהציבור תהיו צריכים לו, כך גדלים סיכוייו להיות זוכה בדיון.